

Nr 42.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt förre överläraren Alfred Johansson; given Stockholms slott den 24 januari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för »Näs skolmöbeltillverkning», förre överläraren vid Näs slöjdläroarseminarium Alfred Johansson må från och med månaden näst efter den, under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 700 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 januari
1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Pension åt
föreståndaren
för »Näs skol-
möbeltill-
verkning» Al-
fred Johans-
son.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde:

I en till ecklesiastikdepartementet den 19 november 1918 inkommen skrivelse har styrelsen för August Abrahamsons stiftelse hemställt om åtgärder för beredande av pension av statsmedel åt föreståndaren för »Näs skolmöbeltillverkning», förre överläraren vid Näs slöjdläroarseminarium Alfred Johansson, att utgå från och med månaden näst efter den, då Johansson av styrelsen erhåller entledigande från sin tjänst.

Innan jag närmare inlåter mig på berörda ansökning, torde jag böra erinra därom, att Näs slöjdläroarseminarium jämte vissa fastigheter och kontanta medel enligt av godsägaren August Abrahamson den 7 april 1891 gjorda testamentariska bestämmelser med därtill sedermera gjorda tillägg

skulle under namn av August Abrahamsons stiftelse på vissa villkor överlämnas till svenska staten. Sedan August Abrahamson år 1898 avlidit och vederbörande myndigheter hörts i ärendet, förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 28 april 1899 bland annat, att ifrågavarande stiftelse med dess tillgångar skulle av svenska staten övertagas på de i donationsurkunden stadgade villkoren. Genom beslut den 31 maj 1901 fastställde Kungl. Maj:t reglemente för August Abrahamsons stiftelse. Enligt detta reglemente utgöres stiftelsens styrelse av en ordförande och fyra andra ledamöter, vilka förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av tre år i sänder bland framstående och för stiftelsens ändamål nitälskande personer.

Jag övergår nu till styrelsens förutnämnda ansökning. Till stöd för sin hemställan om pension av statsmedel åt Alfred Johansson anför styrelsen bland annat.

Alfred Johansson, som är född den 28 oktober 1849, har alltifrån upprättandet av »Näs slöjdskola för gossar» år 1872 varit knuten vid den läroanstalt, som då i blygsamma former upprättades av direktören Otto Salomon och som, på grund av donatoriska bestämmelser av godsägaren August Abrahamson, blivit genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 april 1899, jämte egendomen Näs och ett kontant belopp av 380,000 kronor, av svenska staten mottagen under namnet August Abrahamsons stiftelse.

År 1874 fogades till den nämnda slöjdskolan en högre avdelning, vars uppgift skulle vara, att utbilda ynglingar, lämpliga att utgå som lärare vid med folkskola förenade eller ock självständiga slöjdskolor. Detta var begynnelsen till själva slöjdseminariet, och Johansson, som dittills undervisat gossar i folkskoleåldern, övergick härmed till att såsom lärare i seminariet verksamt deltaga i utbildningen av slöjd-lärare. Sedan läroanstalten växt ut till större omfattning och betydelse, blev Johansson år 1898 förordnad till överlärare vid seminariet, varmed följde den egentliga ledningen av seminarielärjungarnas, till största delen folkskollärares och folkskollärarinnors, rent tekniska utbildning i slöjd. Nämnda befattning bibehöll han intill år 1908, men har även sedermera oavbrutet tjänstgjort som biträde åt föreståndaren för August Abrahamsons stiftelse i sådana angelägenheter, som beröra själva slöjdläro-seminariet. Sedan år 1900 har han därjämte förestått det nämnda år av Salomon grundade och August Abrahamsons stiftelse tillhöriga industriella företaget »Näs skol-möbeltillverkning», som har till ändamål att «med begagnande av goda modeller tillverka och försälja omsorgsfullt utförda skolmöbler».

Det torde utan överdrift kunna påstås, att den svenska slöjden utgjort en av vårt lands förnämsta insatser på det pedagogiska området, liksom att läroanstalten å Näs vid slöjdens metodiskt-pedagogiska bearbetning intagit en ledande ställning. Givetvis tillkommer förtjänsten härav i främsta rummet läroanstaltens skapare Otto Salomon, men det är också obestriddligt och av alla med hithörande förhållanden förtrogna erkänt, att vid hans sida Johansson inlagt stora förtjänster om utarbetandet av den undervisningsmetod, som vanligen benämnes »Näs-metoden» och som i sina huvuddrag följes vid undervisningen i träslöjd inom de svenska barndomsskolorna av olika slag. För det nitiska och framgångsrika arbete, Johansson på sin plats utfört, kan han

därför utan gensägelse göra anspråk på tacksamhet och erkänsla även i form av åtgärder till tryggande av hans ålderdom, sedan numera hans arbetskrafter väsentligen avtagit.

August Abrahamsons stiftelse ser sig emellertid icke i stånd att med sina egna disponibla tillgångar tillmötesgå detta Johanssons berättigade krav. Under nu rådande förhållanden räcka stiftelsens med säkerhet beräkneliga inkomster — i främsta rummet den med omkring 17,000 kronor utgående räntan å den s. k. undervisningsfonden — icke ens till för undervisningens upprätthållande i vanligt omfång, utan måste lärarutbildningskurserna under år 1919 ej obetydligt inskränkas. Vad särskilt den ovan nämnda Näs skolmöbeltillverkning beträffar, så har denna allt ifrån början varit ett ekonomiskt svagt företag, vars avkastning nått och jämnt räckt till för bestridande av driftkostnaderna; och driften upprätthålles nu huvudsakligen för att bereda utkomst för den länge därvid knutna lilla arbetsstyrkan av 8 personer. Då Johanssons arbete varit ägnat åt den svenska folkundervisningen och utförts inom en den svenska staten tillhörig läroanstalt, anser sig styrelsen därför kunna och böra hemställa om pension av statsmedel åt honom.

I fråga om pensionens storlek yttrar styrelsen:

Johanssons lön har från år 1900 utgått med ett kontant årligt belopp av 1,200 kronor och därjämte naturaförmåner (bestående av kofoder och bränsle jämte hyresfri bostadstomt), vilka kunna *lägt* beräknas till 300 kronor. I så måtto är stiftelsen i stånd att bidra till Johanssons pensionering, att han även efter avträdet från sin tjänst kommer att bibehållas vid dessa naturaförmåner utan någon ersättning till stiftelsen. Med hänsyn till att hans lön varit ganska obetydlig, särskilt under nu rådande prisförhållanden, anser styrelsen skäligt, att hans kontanta pension beräknas till tre fjärdedelar av den kontanta lönen, alltså till 900 kronor.

Vid styrelsens skrivelse voro fogade dels en av Johansson hos styrelsen gjord framställning rörande pension åt honom, dels vederbörligt åldersbevis, enligt vilket Johansson är född den 28 oktober 1849.

På grund av remiss hava folkskolöverstyrelsen och statskontoret respektive den 28 november och den 28 december 1918 avgivit yttranden i ärendet.

Folkskolöverstyrelsen har, under erinran om det nitiska och framgångsrika arbete, Johansson under mer än 40 år utfört i slöjdundervisningens tjänst vid en lärarutbildningsanstalt, som under de senaste 18 åren tillhört svenska staten, och under framhållande att det av styrelsen föreslagna pensionsbeloppet förefölle synnerligen måttligt, hemställt om förslag till riksdagen angående pension åt Johansson av statsmedel till belopp av 900 kronor årligen.

Statskontoret har också ansett, att, då den lärarutbildningsanstalt, där Johansson verkat, sedan många år tillbaka övertagits av staten, någon pension av statsmedel borde beredas honom. Enligt statskontorets mening

borde dock den årliga pensionen stanna vid ett belopp av 700 kronor. Härom yttrar statskontoret:

Enligt vad handlingarna giva vid handen har Johanssons avlöning utgjort ett kontant belopp av 1,200 kronor jämte vissa naturaförmåner med uppskattat värde av 300 kronor. Pensionsbeloppet har föreslagits till $\frac{3}{4}$ av det kontanta arvodet eller alltså 900 kronor. I och för sig synes visserligen detta belopp icke högt tilltaget för en person i en överlärares ställning; men med hänsyn till avlöningens storlek och då i överensstämmelse med den civila pensionslagens grunder pension från allmänna indragningsstaten plägar begränsas att motsvara $\frac{2}{3}$ av avlöningen, skulle pensionsförmånen i detta fall utgöra $\frac{2}{3}$ av 1,500 kronor eller 1,000 kronor, varifrån dock borde avdragas värdet, 300 kronor, av naturaförmånerna, som skulle få bibehållas. Det kontanta pensionsbeloppet borde efter sådan beräkningsgrund bestämmas till 700 kronor.

Givetvis borde stiftelsen själv, därest så varit möjligt, sört för Johanssons pensionering. Nu har emellertid styrelsen meddelat, att stiftelsens egna disponibla tillgångar icke medgiva detta i vidare mån, än att Johansson fortfarande under sin återstående livstid får åtnjuta vissa naturaförmåner, vilkas värde styrelsen ansett kunna lågt beräknas till 300 kronor för år. Under sådana förhållanden, och då Johansson under mer än 46 år varit anställd vid Näs, dels såsom lärare eller överlärare, dels såsom föreståndare för »Näs skolmöbeltillverkning», i vilken sistnämnda egenskap han ännu kvarstår, torde pension böra tillerkännas honom av statsmedel.

Departementsschefen.

Stiftelsens styrelse har hemställt, att det årliga pensionsbeloppet måtte bestämmas till 900 kronor, utgörande tre fjärdedelar av Johanssons kontanta avlöning, och folkskolöverstyrelsen har tillstyrkt bifall till denna hemställan. Statskontoret har däremot beräknat hela pensionen, inklusive naturaförmånerna, till 1,000 kronor, och det kontanta pensionsbeloppet, efter naturaförmånernas frändragning, till 700 kronor. Denna beräkning synes mig hava fog för sig, varför jag tillstyrker, att det kontanta årliga pensionsbeloppet sättes till 700 kronor.

Pensionen torde böra utgå från allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, under vilken Johansson entledigats från sin nuvarande befattning.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndaren för »Näs skolmöbeltillverkning»,
förrre överläraren vid Näs slöjdläroarsseminarium Alfred
Johansson må från och med månaden näst efter den,

under vilken han entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension å 700 kronor.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Neuendorff.
